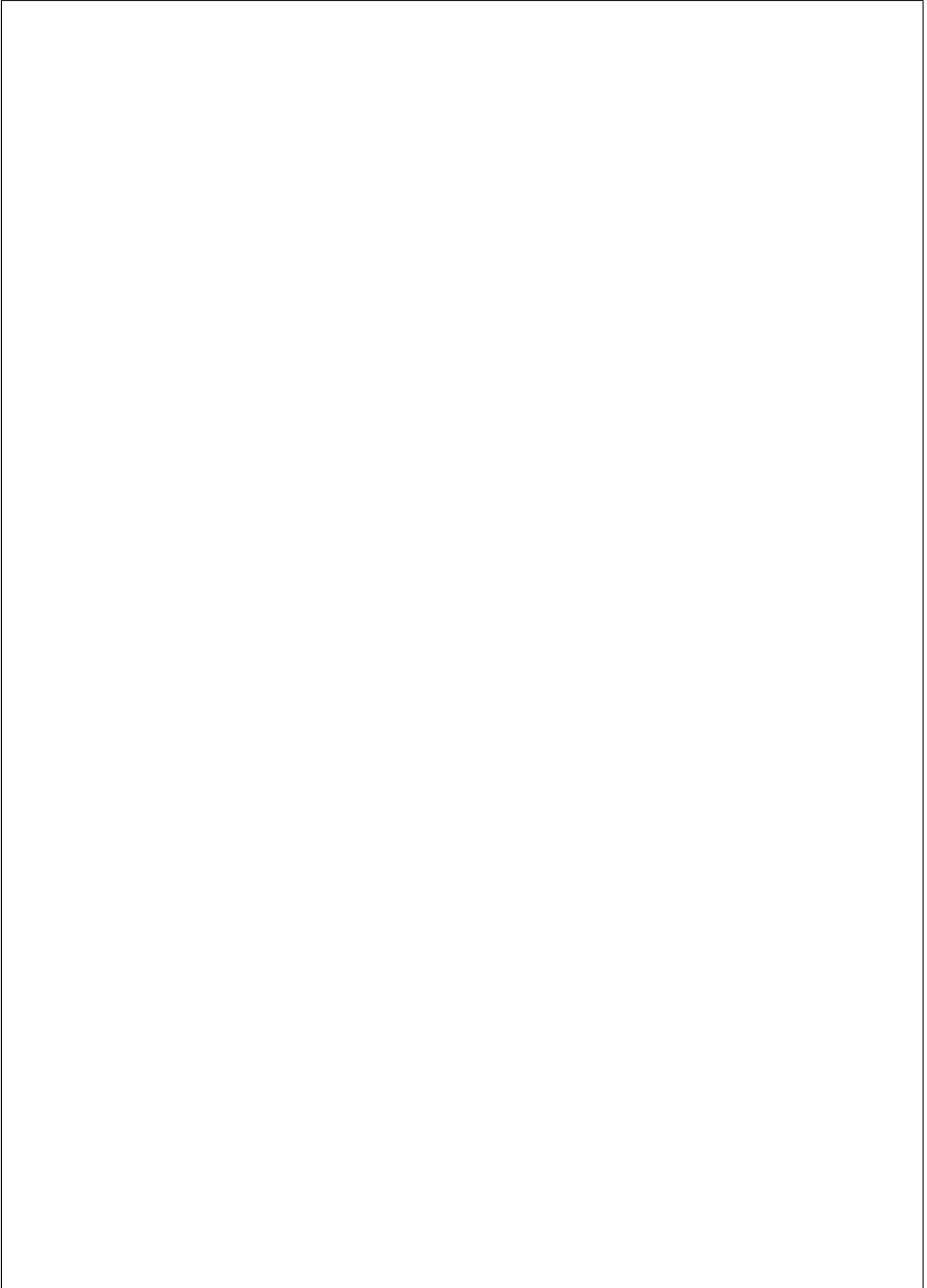


Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/kongresy/wielkopolski-kongres-pamieci-n/202681,Debaty-podczas-Wielkopolskiego-Kongresu-Pamieci-Narodowej-podsumowanie.html>
26.02.2026, 17:41



[Następny](#)

[Powrót](#)

Debata podczas Wielkopolskiego Kongresu Pamięci Narodowej - podsumowanie

18.06.2024

Debata otwierająca cykl spotkań naukowych w czasie Wielkopolskiego Kongresu Pamięci Narodowej otrzymała tytuł „Wielkopolanie dla odradzającej się Polski”. W spotkaniu moderowanym przez dr. Piotra Grzelczaka uczestniczyli prof. Andrzej Gulczyński, prof. Piotr Okulewicz oraz dyrektor Biura Edukacji Narodowej IPN dr Adam Pleskaczyński. W interesującej dyskusji debatanci starali się uwypuklić nie tylko militarny wysiłek mieszkańców Poznania, walczących w powstaniu wielkopolskim, którego stawką był akces do Niepodległej, ale także ich wkład w gospodarczy, naukowy i kulturalny dorobek II RP. Nie mniej istotną kwestią były przykłady błyskotliwych politycznych karier Wielkopolan w Warszawie.



Debata „Wielkopolanie dla odradzającej się Polski” - 18 czerwca 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Debata „Wielkopoleanie dla odradzającej się Polski” - 18 czerwca 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Debata „Wielkopoleanie dla odradzającej się Polski” - 18 czerwca 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Mustergau. Okupacja w Kraju Warty

Po przedstawieniu przez prowadzącego panel dr. Rafała Sierchułę uczestników dyskusji i po krótkim wprowadzeniu, pierwszym zagadnieniem podjętym podczas spotkania była odpowiedź na

pytanie: czym różnił się niemiecki system okupacyjny w „Kraju Warty” od tego z innych ziem polskich znajdujących się pod okupacją niemiecką i sowiecką? Następnie uczestnicy omówili rolę w kształtowaniu represyjnych działań gauleitera Artura Greisera. Osobą wiodącą w tej części rozmowy był prof. PK dr hab. Waldemar Handke.

W dalszej części dyskusji przybliżony został jeden z fundamentalnych elementów działań niemieckich wymierzonych w ludność zamieszkującą „Kraj Warty”, jakim był terror, definiowany przez badaczy jako terror bezpośredni i pośredni. Depolonizacja przestrzeni publicznej, „Intelligenzaktion”, prześladowanie Kościoła rzymskokatolickiego, deportacje do GG, przymusowe wyjazdy do pracy w Niemczech – to tylko niektóre z jego elementów. Omówiono ponadto udział w prześladowaniach aparatu administracyjnego, policyjnego i sądowego. Osobą wiodącą w tej części dyskusji był dr Bogumił Rudawski.

W ostatniej części najważniejszym tematem była sytuacja obywateli polskich pod niemiecką okupacją oraz warunki życia codziennego w „Kraju Warty”. Wspomniano też o formach polskiego oporu. W tej części spotkania osobą wiodącą była Pani Aleksandra Pietrowicz.

Na zakończenie uczestnicy panelu, przedstawili swoje opinie na temat stanu badań nad historią „Kraju Warty” a także przedstawili pożądane kierunki badań i postulaty badawcze.



Debata „Mustergau. Okupacja w Kraju Warty” – 18 czerwca 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Debata „Mustergau. Okupacja w Kraju Warty” - 18 czerwca 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Debata „Mustergau. Okupacja w Kraju Warty” - 18 czerwca 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Debata „Mustergau. Okupacja w Kraju Warty” - 18 czerwca 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Wielkopoleanie na frontach II wojny światowej

Po przedstawieniu przez prowadzącego panel prof. UAM dr. hab. Konrada Białeckiego i po krótkim wprowadzeniu, jako pierwszy głos zabrał prof. Bogusław Polak, przedstawiając udział Wielkopolan i jednostek wojskowych z regionu w wojnie obronnej 1939 r.

W dalszej części spotkania dr Rafał Sierchuła nakreślił zaangażowanie Wielkopolan w działalności konspiracyjnej w okresie okupacji, omawiając tę działalność w strukturach Polski Podziemnej, zarówno na szczeblu ogólnopolskim, jak i lokalnym. Prof. PK dr hab. Michał Polak przybliżył natomiast tragiczne losy wielkopolskich żołnierzy, którzy po wojnie 1939 r. trafili do sowieckiej niewoli. Dodatkowo zarysował również udział w walkach jednostek polskich w Afryce.

Kolejnym tematem, który przybliżył słuchaczom prof. Bogusław Polak, był udział Wielkopolan w kampanii włoskiej. Dr Rafał Sierchuła uwypuklił etos polskiego lotnictwa w walkach z niemiecką Luftwaffe i jego tradycje związane z ziemią poznańską. Aspekt udziału Wielkopolan w zmaganiach na morzach i oceanach, polskiej marynarki wojennej przedstawił następnie dr hab. Michał Polak. Pozostając przy wątku związanym z walką z niemieckimi siłami zbrojnymi na Zachodzie, prof. Bogusław Polak omówił zmagania na lądzie podczas kampanii 1940 r. oraz udział w walkach Wielkopolan w I Korpusie po lądowaniu w Normandii.

Wracając do tematyki okupacyjnej, dr Rafał Sierchuła przedstawił badaną przez niego problematykę udziału mieszkańców Wielkopolski w Powstaniu Warszawskim. Na temat udziału Wielkopolan w wysiłku zbrojnym Armii Czerwonej, w polskich formacjach wojskowych walczących u jej boku refleksjami podzielił się prof. PK dr hab. Michał Polska.

W kolejnej części panelu prof. Bogusław Polak przedstawił zagadnienie dotyczące losów Wielkopolan, którzy ze względów politycznych nie powrócili do Polski po wojnie. Z kolei

zagadnieniu konspiracji antykomunistycznej na ziemi Wielkopolskiej, kilka zdań poświęcił dr Rafał Sierchuła.

W ostatniej części spotkania prof. Bogusław Polak omówił zagadnienie dotyczące form upamiętniania wysiłku wojennego Wielkopolan w przestrzeni publicznej.

[Posłuchaj debaty na kanale IPNtv](#)



Debata „Wielkopoleanie na frontach II wojny światowej” - 18 czerwca 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Debata „Wielkopoleanie na frontach II wojny światowej” - 18 czerwca 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Debata „Wielkopoleanie na frontach II wojny światowej” - 18 czerwca 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Wykład „O Krzyżu Virtuti Militari prawie wszystko”

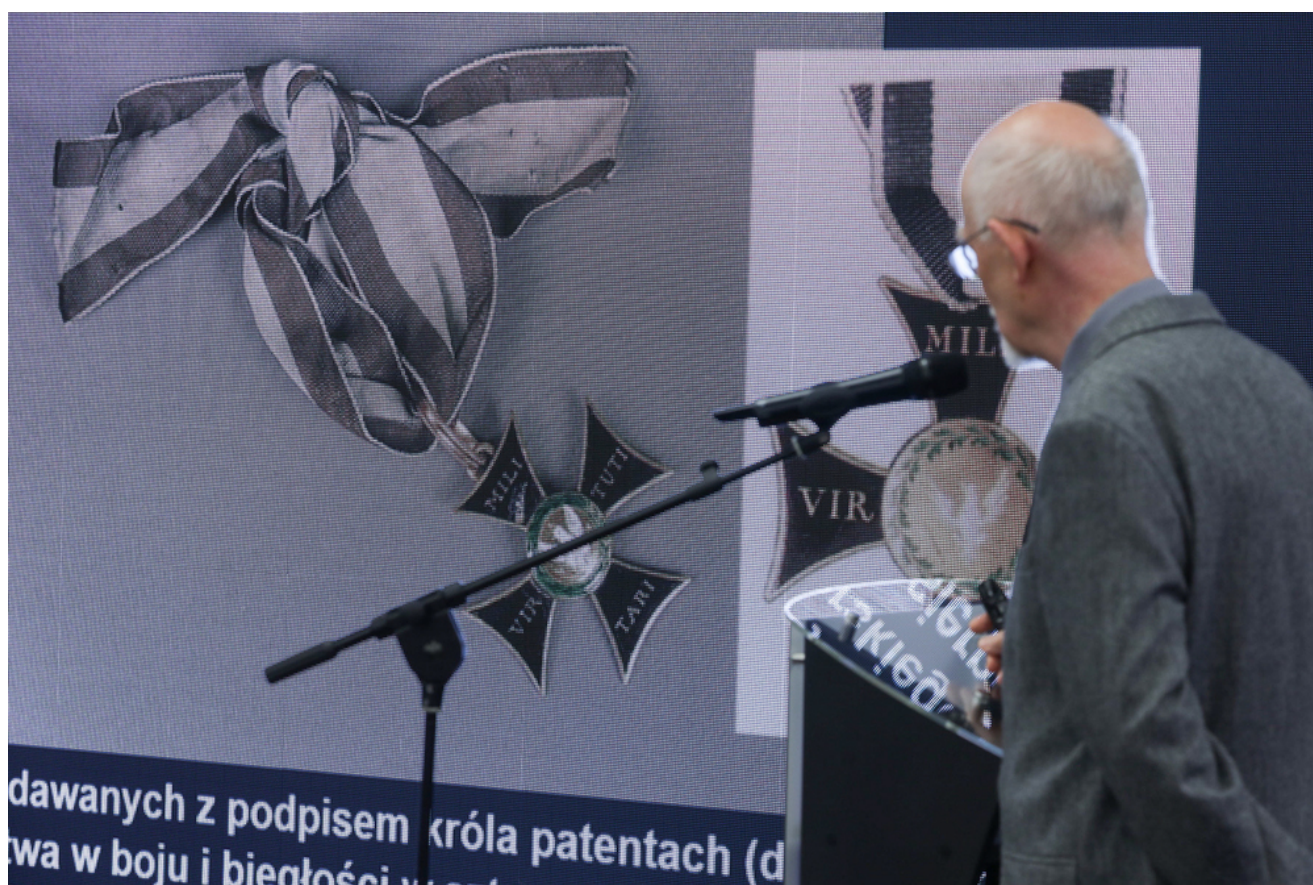
Elementem, który kończył pierwszy dzień Wielkopolskiego Kongresu Pamięci Narodowej był wykład Tadeusza Jeziorowskiego z Wielkopolskiego Muzeum Wojskowego w Poznaniu.

W czasie wykładu została zaprezentowana historia powstania Krzyża Virtuti Militari – jego twórcą był król Stanisław August Poniatowski, który w liście do swojego bratanka, generała Józefa ks. Poniatowskiego, dowódcy wojsk koronnych, opisał pomysł medali.

Ważnym aspektem, na którym skupił się Tadeusz Jeziorowski był fakt, że Krzyż Kawalerski od XVII w. był znakiem żołnierza polskiego. Jednak zakazy targowickie nie pozwalały noszenia zarówno krzyży, jak i medali orderowych nadanych przez Stanisława Augusta Poniatowskiego – groziło to utratą stopnia wojskowego.

W czasie wykładu zostało omówione zarówno to, czym różniły się Krzyże Orderu Wojskowego w okresie Księstwa Warszawskiego w zależności od ich wykonawcy, jak i różnice pomiędzy Krzyżami rosyjskimi i Polskimi Krzyżami Wojskowymi.

Na koniec, Tadeusz Jeziorowski wspomniał także, że z inicjatywy Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego, Sejm ustanowił trójklasowy Order Krzyża Wojskowego.



Wykład „O Krzyżu Virtuti Militari prawie wszystko” – 18 czerwca 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Wykład „O Krzyżu Virtuti Militari prawie wszystko” – 18 czerwca 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Wykład „O Krzyżu Virtuti Militari prawie wszystko” – 18 czerwca 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Edukacja dla Pamięci

Regionalny komponent projektu „Edukacja dla Pamięci” w woj. wielkopolskim objął ogółem 535 respondentów spośród 6234, którzy wzięli udział w całym projekcie. Ich odpowiedzi posłużyły do

sformułowania regionalnych kanonów postaci, wydarzeń i miejsc związanych z historią na obszarze tego województwa, które dla badanych, jako przedmiot wywołujący w nich dumę, były elementem ich lokalnej pamięci zbiorowej. Tak skonstruowana pamięć została poddana analizie w odniesieniu do kluczowych wydarzeń historii, która dokonała się w regionie. Określono elementy dominujące, luki oraz nieścisłości.

Wyniki badania wskazują, że zapamiętana historia ziemi wielkopolskiej ściśle wiąże się z wielką historią narodową Polski. Znacząca obecność postaci i wydarzeń związanych z walką z zaborcami i okupantami podkreślała nie regionalną odrębność, lecz poczucie łączności ze wspólnotą narodową wszystkich Polaków. Jednocześnie tkwiąca w świadomości respondentów historia z ich miejsc zamieszkania zawierała zasadniczo najważniejsze elementy historii regionu. Nie była to przeszłość zdominowana przez jedną postać czy wydarzenie, względnie aspekt działalności społecznej. Kluczowym elementem pamięci mieszkańców regionu jest niewątpliwie powstanie wielkopolskie z lat 1918-1919, a wśród postaci historycznych wywołujących dumę Wielkopolan odnajdujemy postaci zarówno z najdawniejszej historii Polski (Mieszko I, Bolesław Chrobry) oraz historii najnowszej (Ignacy Jan Paderewski). Postaci te reprezentują wkład regionu w walkę o niepodległość Polski, rozwój jej kultury, gospodarki. Szczególnie dorośli mieszkańcy Wielkopolski wyrażali bardzo mocne przekonanie o znaczeniu historii swego regionu dla historii wszystkich Polaków.

Niepokoić musi jednak stosunkowo niewielka skala wiedzy o tych elementach historii regionalnej (szczególnie wśród uczniów). Aspekt ten jednocześnie stanowi wyzwanie dla edukacji historycznej i obszar potencjalnych działań interwencyjnych w tej materii.

W moderowanej przez dr. hab. Rafała Reczka dyskusji udział wzięli: prof. Danuta Konieczka-Śliwińska, Małgorzata Rogal-Dropińska, Magdalena Hajduk oraz prof. Krzysztof Malicki.



Debata „Edukacja dla pamięci” - 19 czerwca 2024. Na zdj. dr hab. Rafał Reczek. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Debata „Edukacja dla pamięci” - 19 czerwca 2024. Na zdj. prof. Krzysztof Malicki. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Debata „Edukacja dla pamięci” - 19 czerwca 2024. Na zdj. prof. Danuta Konieczka-Słowińska. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Debata „Edukacja dla pamięci” - 19 czerwca 2024. Na zdj. Małgorzata Rogal-Dropińska. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Debata „Edukacja dla pamięci” - 19 czerwca 2024. Na zdj. dyrektor Biura Nowych Technologii IPN Magdalena Hajduk. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Debata „Edukacja dla pamięci” - 19 czerwca 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Formy oporu społecznego w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej w latach 1945-1989

Panel dyskusyjny z udziałem dr. Tadeusza Dzwonkowskiego, dr. Piotra Grzelczaka i prof. Stanisława Jankowiaka moderowała dr hab. Elżbieta Wojcieszek. Rozmowa dotyczyła rozmaitych działań podejmowanych przez Wielkopolan i mieszkańców Ziemi Lubuskiej w PRL, których wspólnym mianownikiem był sprzeciw wobec komunistycznej dyktaturze. Szczególny nacisk położono na Poznański Czerwiec 1956, Wydarzenia zielonogórskie 1960, a także na lokalne konteksty związane z przebiegiem pozostałych „polskich miesięcy”.



Debata „Formy oporu społecznego w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej w latach 1945–1989” – 19 czerwca 2024. Na zdj. prof. Stanisław Jankowiak. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Debata „Formy oporu społecznego w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej w latach 1945–1989” – 19 czerwca 2024. Na zdj. dr hab. Elżbieta Wojcieszek. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Debata „Formy oporu społecznego w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej w latach 1945-1989” - 19 czerwca 2024. Na zdj. dr Tadeusz Dzwonkowski. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



Debata „Formy oporu społecznego w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej w latach 1945-1989” - 19 czerwca 2024. Na zdj. dr Piotr Grzelczak. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

„Czas przełomu 1989 roku w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej”

Panel dyskusyjny odbył się z udziałem prof. UAM dr. hab. Pawła Stachowiaka (Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM), dr Grażyny Schlender (Archiwum Państwowe w Kaliszu), prof. UAM dr. hab. Konrada Białeckiego (OBBH IPN/Wydział Historyczny UAM), prof. PK dr. hab. Waldemara Handke, dr hab. Elżbiety Wojcieszek (OBBH IPN) i dr. Przemysława Zwiernika (OBBH IPN). Panel moderowany był przez prof. dr. hab. Krzysztofa Brzechczyña (OBBH IPN/WF UAM).

Paweł Stachowiak przedstawił ogólnopolskie tło przemian politycznych w 1989 r., rozpoczynając swoją narrację od negocjacji przy Okrągłym Stole aż do powołania rządu Tadeusza Mazowieckiego, charakteryzując różnych aktorów przemian: władze partyjno-państwowe, kościół katolicki, Solidarność i opozycję radykalno-niepodległościową. Kluczową rolę w przemianach politycznych odegrał wynik wyborów (przepadek listy krajowej, wybór sympatyków związku, którzy startowali z listy koalicyjno-rządowej, itp.) z 4 czerwca, który podważył misternie konstruowany przy Okrągłym Stole personalną obsadę władzy i stanowisk.

Poszczególni uczestnicy panelu przedstawiali tworzenie komitetów obywatelskich, przebieg i wyniki wyborów w poszczególnych województwach: kaliskim (G. Schlender), konińskim (K. Białeckie), leszczyńskim (W. Handke), pilskim (E. Wojcieszek), poznańskim i zielonogórskim (P. Zwiernik), wskazując na regionalne różnice i podobieństwa.



Debata „Czas przełomu 1989 roku w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej” - 19 czerwca 2024. Fot. Krzysztof Łojko (IPN)



Debata „Czas przełomu 1989 roku w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej” - 19 czerwca 2024. Na zdj. prof. UAM dr hab. Konrad Białecki. Fot. Krzysztof Łojko (IPN)



Debata „Czas przełomu 1989 roku w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej” - 19 czerwca 2024. Na zdj. dr Przemysław Zwiernik. Fot. Krzysztof Łojko (IPN)



Debata „Czas przełomu 1989 roku w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej” - 19 czerwca 2024. Na zdj. dr Grażyna Schlander oraz prof. PK dr hab. Waldemar Handke. Fot. Krzysztof Łojko (IPN)



Debata „Czas przełomu 1989 roku w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej” - 19 czerwca 2024. Na zdj. prof. dr hab. Krzysztof Brzechczyn Fot. Krzysztof Łojko (IPN)



Debata „Czas przełomu 1989 roku w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej” - 19 czerwca 2024. Na zdj. prof. UAM dr hab. Paweł Stachowiak oraz dr hab. Elżbieta Wojcieszek. Fot. Krzysztof Łojko (IPN)

„Niemcy, naziści czy hitlerowcy? Semantyka i fakty”

Wykład, zamykający cykl kongresowych paneli dyskusyjnych, prowadzony przez dr. Macieja Korkucia zgromadził liczne grono słuchaczy.

W czasie spotkania, dr Korcuć skupił się na ważnych aspektach, dotyczących semantyki słów „hitlerowcy”, „naziści” oraz „Niemcy”, na tym, jakie związki zachodzą pomiędzy wyrażeniem językowym a osobą, do których się one odnoszą. Istotne było również, w jakich sytuacjach powinno się używać każdego z wyżej wymienionych słów.

Dr Maciej Korcuć zaprezentował także, jak powinna wyglądać sprawna komunikacja – zapewnia ją jedynie komunikat, który jest klarowny i krótki, a dopowiedzenia są wymagane jedynie w przypadku ewentualnych niejasności.



„Niemcy, naziści czy hitlerowcy? Semantyka i fakty” - 19 czerwca 2024. Na zdj. dr Maciej Korcuć. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



„Niemcy, naziści czy hitlerowcy? Semantyka i fakty” - 19 czerwca 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)



„Niemcy, naziści czy hitlerowcy? Semantyka i fakty” - 19 czerwca 2024. Na zdj. dr Maciej Korcuć. Fot. Krzysztof Łojko (IPN)

18-19 czerwca 2024
Międzynarodowe Targi Poznańskie
POZNAŃ



Wielkopolski
Kongres Pamięci
Narodowej

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Debata